

Robert Vannoy, Historia ya Agano la Kale, Hotuba ya 14

Mwanzo 4-5 – Kaini na Habili

1. Kifo cha Habili

Tuendeleo kwenye Mwanzo 4 na 5. 1. kwenye karatasi yako ni: “Kifo cha Habili.” Mambo machache ya kuzingatia kuhusu kifo cha Habili katika Mwanzo 4. Kwanza, kifo cha kwanza ni kwa mauaji. Mungu alikuwa amesema, “Hakika utakayokula matunda ya mti utakufa,” na hakika hilo hutokea na hilo lilitimia, lakini tunaona kwamba kifo cha kwanza, kifo halisi, hakikuwa cha kawaida. Kilikuwa mauaji, na si mauaji tu, bali pia ni mauaji ya ndugu. Kinachofanya iwe mbaya zaidi ni kwamba kilisababishwa na chuki kwa sababu sadaka ya Habili ilikubaliwa na Mungu na ya Kaini haikukubaliwa. Kwa sababu hiyo, anamuua ndugu yake. Kwa hivyo kifo cha kwanza ni kwa mauaji katika Mwanzo sura ya nne, katika mistari ya mwanzo hapo.

2. Sadaka za Kaini na Habili

Jambo la pili chini ya kifo cha Habili ni swali la sadaka za dhabihu zilizoletwa, na swali la kwa nini Mungu alikubali za Habili na hakukubali za Kaini. Sina uhakika kama tunaweza kujibu hilo kikamilifu, lakini una kauli katika mstari wa 4, “Habili akaleta wazaliwa wa kwanza wa kundi lake, na mafuta yake; BWANA akamtakabali Habili na sadaka yake; lakini hakutakabali Kaini na sadaka yake; Kaini akaghadhibika sana, uso wake ukakunjamana. BWANA akamwambia Kaini, Mbona una ghadhabu; mbona uso wako umekunjamana?” Kisha mstari wa 7, ambao ni mstari mgumu, unasema, “Ukitenda vyema, hutapata kibali? Na usipotenda vyema, dhambi inakuotea mlangoni, nayo itakuwa tamaa yake, nawe utamtawala.” Nadhani mstari wa 7 unamaanisha kwamba mtazamo ndio jambo muhimu katika uletwaji wa sadaka. “Ukitenda vyema, hutapata kibali pia?”

Ukisoma katika Waebrania 11:4 hii ndiyo kauli ambayo mara nyingi huhusiana na swali hili, kwa nini moja ilikubaliwa na nyingine ikakataliwa, "Kwa imani Habili alimtolea Mungu dhabihu iliyo bora kuliko Kaini, ambayo kwa hiyo alishuhudiwa kwamba alikuwa mwenye haki." Sasa, wengi wana hisia kwamba jambo muhimu lililotofautisha kati ya sadaka hizo mbili halikuwa kwamba Kaini alileta matunda ya ardhi

na Habili alileta mnyama; haikuwa tofauti katika aina ya sadaka iliyoletwa, lakini tofauti ilikuwa katika nafasi ya moyo, na ilikuwa kwa *imani* Habili alitoa dhabihu iliyo bora zaidi. Swali lingine ambalo mara nyingi huulizwa hapa ni: Je, Habili alijua kiasi gani kuhusu aina gani ya dhabihu iliyopaswa kuletwa au hata kwamba dhabihu ingepaswa kuletwa? Kabla ya hili, hatuna taarifa katika maandishi ambayo inatuambia kwamba Mungu alitoa maagizo yoyote kuhusu suala la dhabihu. Unakumbuka katika darasa la mwisho, tulisema katika Mwanzo 3:21, wakati makoti yalitengenezwa kwa ngozi kwamba wengine wanahisi kwamba wakati huo taasisi ya dhabihu ilitolewa, na kwamba kulikuwa na maagizo fulani yaliyotolewa kuhusiana na hilo. Ikiwa ndivyo ilivyo, haijasemwa katika maandishi, kwa hivyo hiyo inakuwa ya kubahatisha. Huenda kulikuwa na kitu ndani yake na huenda kisiwepo. Ikiwa kulikuwa na kitu ndani yake, basi inawezekana kwamba Habili alifuata maagizo hayo na Kaini hakufuata, lakini unaona kwamba muundo huo wote ni wa kubahatisha.

Warfield kuhusu Sadaka ya Kaini - Piacular dhidi ya Zawadi

Katika majadiliano ya BB Warfield, ambayo yako kwenye orodha yako ya vitabu, karibu na ingizo la mwisho kwenye ukurasa wa 9, makala yenye kichwa “Kristo Sadaka Yetu”—imo katika kitabu hiki cha insha kinachoitwa “Misingi ya Kibiblia,” kurasa 167-169. Hiyoyote si makala yote, lakini anapozungumzia maandishi haya mahususi kuna majadiliano ya kuvutia kuhusu sadaka ya Kaini na Habili. Acha nisome aya moja hivi hapa. Katika maoni yake kuhusu kile kilichokuwa kikiendelea hapa katika Mwanzo 4, anasema, "Haiwezi kuwa kusoma sana kati ya mistari kudhani kwamba simulizi katika sura ya nne ya Mwanzo limekusudiwa kwa upande mmoja kuelezea asili ya ibada ya dhabihu na kwa upande mwingine kutofautisha kati ya dhana mbili za dhabihu na kuonyesha upendeleo wa Yehova kwa moja badala ya nyingine. Dhana hizi mbili kwa ufupi ni zile ambazo zimejulikana mtawalia kama nadharia ya piacular na nadharia ya mfano au zawadi. Nadharia ya Piacular inahusiana na wazo la umuhimu wa upatanisho kwa ajili ya dhambi au kuhitaji fidia, ilhali nadharia ya zawadi au mfano ni kama jina lake linavyosema: zawadi ambayo hutolewa kwa Mungu. Lakini piacular inahusiana na

wazo kwamba kuna haja ya kuwa na kuridhika kwa upande wa Mungu kuhusu haki yake, upatanisho kwa ajili ya dhambi." Na anasema kwamba labda kuna dhana mbili za dhabihu zinazohusika hapa. Anasema "Katika mtazamo huu hatupaswi kudhani kwamba Kaini na Habili walimletea Bwana kila mmoja zawadi kutokana na maongeo aliyopewa, ili kukiri ukuu wa Yehova na kuonyesha utii na unyenyekevu kwake: na kwamba ni bahati mbaya tu kwamba sadaka ya Kaini, kama ile ya mkulima, ilikuwa ya mazao ya ardhi, huku ya Habili, kama ile ya mchungaji, ikiwa ya wazaliwa wa kwanza wa kundi. Hakuna sababu inayoonekana kwa nini Yehova angependelea mwana-kondoo kuliko mganda wa ngano. Tofauti hiyo inazidi kuwa kubwa zaidi, kwani ilikuwa 'kwa *imani*' kwamba Habili alimtolea Mungu dhabihu bora zaidi kuliko Kaini, ambayo inaonekana kupendekeza kwamba ubora wa juu wa dhabihu yake haupaswi kutafutwa katika hali tu ya kitu kilichotolewa, bali katika mtazamo wa mtoaji. Kinachoonekana kudokezwa ni kwamba dhabihu ya Kaini ilikuwa kitendo cha heshima tu; Habili alidhihirisha hisia ya dhambi, hiyo ni ya juu, kitendo cha majuto, kilio cha msaada, ombi la msamaha. Kwa neno moja," na hii hapa ni kauli rahisi ya msimamo wa Warfield kuhusu swali hili: "Kwa neno moja, Kaini alikuja kwa Bwana akiwa na dhabihu mkononi mwake, na nadharia ya heshima ya dhabihu akilini mwake. Habili akiwa na dhabihu mkononi mwake na nadharia ya juu ya dhabihu moyoni mwake. Na ilikuwa kwa sababu hii kwamba Yehova aliheshimu dhabihu ya Habili si ya Kaini."

Sasa kauli yake ya kumalizia ni, "Ikiwa ndivyo, ingawa tunaweza kusema kwamba dhabihu ilibuniwa na mwanadamu, lazima pia tuseme kwamba kwa kitendo hiki, dhabihu ya piacular ilianzishwa na Mungu. Katika njia zingine za kuifikiria, dhabihu inaweza kuwakilisha kumfikia mwanadamu kwa Mungu; katika dhana yake ya piacular inawakilisha kuinama kwa Mungu kwa mwanadamu. Tofauti ya msingi ni kwamba katika kisa kimoja dhabihu inategemea ufahamu wa dhambi na inarejelea urejesho wa mwanadamu mwenye hatia kwa neema ya Mungu anayemlaani. Katika kisa kingine inasimama nje ya uhusiano wote na dhambi na inarejelea tu usemi wa mtazamo sahihi wa heshima ambao kiumbe anapaswa kudumisha kwa Muumba na Mtawala wake."

Mbinu ya John Murray kwa Mwanzo 4 “Sadaka Bora Zaidi” Sasa, hiyo inakuwa uchambuzi wa kimakosa wa kile unachoweza kusema kinaendelea hapa katika Mwanzo 4. Lakini nadhani umeachwa, kwa sababu maandishi hayashughulikii moja kwa moja suala hilo, ili kukabiliana na tatizo kwa njia hiyo. Nadhani Warfield ana pendekezo lenye ufahamu zaidi. Zote huja na dhabihu lakini zikiwa na dhana tofauti, na Mungu huadhibu moja, lakini si nyingine. Hiyo ndiyo Warfield anayosema, mtazamo wa karibu wa vikwazo, ambao Warfield angeuhusisha na dhabihu ya Abeli.

Sasa, nadhani ningekubali uchambuzi wa Warfield, lakini wacha nikupe upande mwingine. Nimetaja kabla ya maelezo ya John Murray kuhusu theolojia ya Biblia mara kadhaa. Anapokuja kwenye andiko hili anasema, "Inaonekana kwamba tofauti ya mtazamo kwa upande wa Mungu ilitokana sio tu kwa sababu ya mtazamo wa Kaini bali pia na aina ya sadaka aliyoleta," na tazama hivyo ndivyo Warfield anasema kweli haileti tofauti yoyote. Warfield anasema ilikuwa mtazamo ambao ulikuwa sifa ya kutofautisha. Murray anasema, sawa mtazamo ni muhimu, lakini ni aina ya sadaka. Anasema, "tuna taarifa kwamba Mungu alikuwa amefunua kile kilichohitajika kuhusu ibada, hiyo ni kuhusu umbo ambalo mtazamo unaonyeshwa." Umebaki na kujaribu kuamua kwa nini Mungu alikubali hili na akakataa lingine na nadhani tunapaswa kusema kwamba andiko lenyewe halitoi jibu. Ndiyo, labda lilikuwa wazaliwa wa kwanza wa kundi, ilhali halisemi kwamba lilikuwa wazaliwa wa kwanza wa matunda. Naam, tena, unaweza kubashiri juu ya hilo. Maandishi hayatujibu sisi.

Kile ambacho Murray angejibu inaposema " *kwa imani* alileta dhabihu iliyo bora zaidi," nimeweka mkazo kwenye imani hadi hapa. Murray anachofanya ni kuiweka kwenye "*dhabihu iliyo bora zaidi.*" Anachosema ni "*kwa imani Habili alileta dhabihu iliyo bora zaidi* " kwa maana kwamba ilikuwa ile iliyofuata maagizo ya awali. Kwa hivyo ilikuwa dhabihu bora zaidi katika asili yake. Hasemi kwamba mtazamo huo haukuwa muhimu, lakini anasisitiza tabia ya toleo lenyewe. Kwa hivyo, inakubalika, kwa Waebrania 11:4, unaweza pia, kulingana na mahali unapoweka mkazo, kuoanisha na maoni yoyote. Kwa kifupi, Murray anasema inaonekana kwamba tofauti ya mtazamo

kwa upande wa Mungu ilitokana sio tu kwa sababu ya mtazamo wa Kaini bali pia na aina ya toleo. Kwa hivyo ilikuwa mtazamo na aina ya toleo, na anasema katika Waebrania 11:4, "kwa imani alileta dhabihu iliyo *bora zaidi*," na anaelewa "bora zaidi" kuwa aina ya toleo. Iko katika maelezo yake ya mihadhara ambayo hayajachapishwa. "Ukifanya vyema." Kwa maneno mengine, ukija kwa njia inayofaa. Ukija kwa mtazamo unaofaa, au ukija na dhabihu inayofaa, nadhani unaweza kuisoma kwa njia yoyote ile, je, hutakubaliwa?

Mwanzo 4:7 "Dhambi Iko Mlangoni"

Lakini tuendelee na mstari wa 7 na kuendelea na mjadala wetu. Kaini anaambiwa "Ukifanya vyema, je, hutakubaliwa, na usipofanya vyema, dhambi inakuotea mlangoni." Sasa neno kwa Kiebrania hapo, "dhambi", linaweza kusomwa ama "dhambi" au "sadaka ya dhambi." Ni neno lile lile. Kwa kawaida limechukuliwa kama "dhambi inakuotea mlangoni." Usemi, "kulala mlangoni," ni usemi unaoonyesha kama mnyama anayejilaza, tayari kuota. Kwa hivyo inaonekana kwamba hii ndiyo njia ya kawaida ya kuelewa maandishi, dhambi inalala mlangoni kama mnyama aliye tayari kuota na kumeza, kutawala na kudhibiti. Usipofanya vizuri, ndivyo itakavyotokea. Dhambi itakutawala. Na kisha kauli hiyo ya mwisho, tuliyoiangalia katika saa ya mwisho ya darasa, "Matamania yake yatakuwa kwako," yaani, dhambi. Matamania ya dhambi ni kukutawala na kukutawala, lakini lazima utawale juu yake, hiyo ni wajibu wako.

Sasa ukiichukulia kwa maana ya "sadaka ya dhambi," ungesoma, "Ukifanya vyema, je, hutakubaliwa, na usipofanya vyema, kuna sadaka, kuna mnyama aliyechinjwa amelala mlangoni kwa ajili ya upatanisho wako mwenyewe na upatanisho na Mungu." Mtoa maoni mmoja; Atkinson, ambaye yuko kwenye karatasi yako ya muhtasari hapo, katika maelezo yake kuhusu Mwanzo yaliyochapishwa na Moody Press, anasema, "Mungu amempa Kaini kama vile Habili upatanisho wa dhambi. Habili alikuwa ametumia fursa hiyo, vivyo hivyo Kaini pia. Sadaka ya kawaida ya dhambi ilikuwa kondoo anayetoka damu, ambaye Habili alikuwa tayari amemleta. Sadaka muhimu na muhimu ya dhambi ni 'Mwana-Kondoo wa Mungu, aichukuaye dhambi ya ulimwengu.'"

Kwa maneno mengine, Atkinson anasoma kwamba "dhambi" kama "sadaka ya dhambi iko mlangoni," kwa Kaini na vile vile kwa Habili.

Lakini basi unaona hilo linahitaji uelewa tofauti kabisa wa kifungu cha mwisho. Ukielewa kama sadaka ya dhambi mlangoni—na itakuwa kwako tamaa yake, nawe utawatawala—unafanya nini na hilo? Na hilo ndilo tatizo la uelewa huo wa mstari. Anachofanya Atkinson nacho ni hiki—Matamania yake yatakuwa kwako—kwamba “yake” yanamrejelea Habili, alisema. Kama Kaini angemjia Bwana kwa imani na kutenda mema, basi uhusiano kati yake na ndugu yake ungerikebishwa. Matamania ya Habili yangukuwa kwake. Angepata mamlaka juu ya ndugu yake kama haki ya mzaliwa wa kwanza. “Matamania yake yatakuwa kwako, mapenzi ya Habili, nawe utamtawala.” Angepata mamlaka juu ya ndugu yake kama haki ya mzaliwa wa kwanza. Tatizo na hilo ni kwamba kitangulizi cha “yake” kinaonekana wazi kuwa kinarejelea “dhambi,” ambayo iko mlangoni, na kuingiza “Habili” katika hatua hiyo hakuambatani na muundo wa mstari huo. Kwa hivyo nadhani tafsiri ya kawaida kwamba dhambi iko mlangoni ikitafuta kutawala na kudhibiti, lakini lazima itawale juu yake, ndiyo uelewa bora wa mstari huo, lakini ni mstari mgumu.

Mwa. 4:9 Jibu la Mungu “Yuko wapi Habili ndugu yako?”

Sawa, pia kwa kifo cha Habili, unaona matendo ya Mungu baadaye. Katika mstari wa 9, Bwana anamwambia Kaini, “Habili ndugu yako yuko wapi?” Inakumbusha baada ya dhambi bustanini, ambapo Mungu huja na kuuliza. “Habili ndugu yako yuko wapi?” na badala ya kukwepa au kuhama lawama kama tulivyokuwa tumefanya hapo awali, unakataa kabisa. Alisema, “Sijui, mimi ni mlinzi wa ndugu yangu?” Akasema, “Umefanya nini? Sauti ya damu ya ndugu yako inanililia kutoka ardhini.” Kwa hivyo anakana tu hatia. Anasema “Sijui, mimi ni mlinzi wa ndugu yangu?”

Laana ya Kwanza kwa Mwanadamu – Laana ya Kaini Kisha katika mstari wa 11, laana ya kwanza kwa mwanadamu ambapo neno “laana” linatumika kweli. Kwa kweli hiyo inaweza kuwa tofauti bandia kati ya laana na adhabu. Lakini hapa inasema “sasa

umelaaniwa kutoka katika ardhi, ambayo imefungua kinywa chake kupokea damu ya ndugu yako kutoka mkononi mwako. Utakapoilima ardhi, haitakupa nguvu zake tangu sasa. Utakuwa mtoro na mzururaji au mzururaji duniani.” Nyoka alikuwa amelaaniwa. Ardhi ilikuwa imelaaniwa, na sasa Kaini amelaaniwa. Laana hii inaonekana kuwa ni mwendelezo na uimarishaji wa laana iliyomjia mwanadamu au adhabu kwa mwanadamu kwa ujumla kwa ugumu wa shughuli za kilimo. Badala ya kuwa na ugumu wa kuifanya ardhi ize mazao, pamoja na Kaini mavuno hayatakuwa kitu. Itamlazimisha kuwa mlaji wa mazao, kutangatanga ili kupata anachoweza kujikimu. Kama inavyosema katika mstari wa 12, “Utakapoilima nchi, haitakupa nguvu zake. Basi utakuwa mtoro na mzururaji miaka yako yote.” Sawa, una maswali yoyote kuhusu kifo cha Habili?

2. Teknolojia ya Kabla ya Gharika

Tuendeleo na nambari 2. ambayo ni: “Teknolojia ya kabla ya gharika.” Kwa maneno mengine, teknolojia ya kabla ya gharika. Pia tunaona kwamba katika sura ya 4, kuanzia mstari wa 16, “Kaini akatoka mbele za uso wa Bwana, akakaa katika nchi ya Nodi upande wa mashariki wa Edeni. Kaini akamjua mkewe; akapata mimba, akamzaa Henoko; akajenga mji.” Kwa hivyo katika mstari wa 17 unarejelea ujenzi wa mji. Aliuita jina lake kwa jina la mwanawe Henoko.

Tusome mistari ya 14 na 15, “Tazama, umenifukuza leo kutoka katika uso wa nchi, nami nitafichwa mbali na uso wako, nami nitakuwa mtoro na mtu asiye na kikao duniani. Itakuwa kwamba yeyote anionaye ataniua.”

Kaini alimpata wapi Mkewe? Na bila shaka swali mara nyingi huulizwa kuhusiana na hilo, “Huyu angekuwa nani kama Adamu na Hawa na Habili pekee wangekuwa hai?” Nadhani dhana ya asili ni kwamba Adamu na Hawa lazima walikuwa na watoto wengine na kwamba hao hawatajwi katika Maandiko. Katika mstari wa 16 swali linazidishwa kwa sababu katika mstari wa 16 na 17 tunasoma, “Kaini alimjua mkewe; akapata mimba, akamzaa Henoko.” Alipata wapi mke wake? Naam, tena, lazima iwe ilitoka kwa wazao wengine wa Adamu na Hawa. Bila shaka, inasema, ukienda kwenye sura ya 5, tazama

mstari wa 3, “Adamu aliishi miaka 130, akazaa mwana kwa mfano wake, aliyeitwa Sethi.” Tunajua kwamba akiwa na umri wa miaka 130, Sethi alizaliwa na Adamu na Hawa, lakini, unaona, tunarudi kwenye swali la muda gani ulikuwa kati ya anguko na wakati Sethi alizaliwa? Huenda ikawa miaka 100. Na huenda kulikuwa na watoto wengine wengi. Unajua, katika miaka mia moja, kungeweza kuwa na vizazi vichache? Unaweza kuwa na vizazi 5 katika miaka 100. Kwa maneno mengine, ikiwa Adamu na Hawa wangukuwa na wana na binti wengine, na wao wakaoana, na wakapata watoto, unaweza kuwa na vizazi 5 katika miaka 100 kwa urahisi. Kwa hivyo uwezekano wa kuzidisha katika miaka 100 na watoto wa wanandoa mmoja ni mkubwa sana. Sasa bila shaka zaidi ya hapo tunasoma kwamba Adamu aliishi miaka 800 ilikuwa nini? Kwa hivyo aliishi jumla ya miaka 930. Lakini nadhani tunachoshughulika nacho ni wakati huu kabla ya kuzaliwa kwa Sethi, na nadhani lazima tufikirie kwamba kulikuwa na watoto wengine waliozaliwa na Adamu na Hawa, na watoto hao wanaweza kuwa wamezaa watoto wengine. Huenda kulikuwa na vizazi kadhaa kati ya kuzaliwa kwa Sethi na kile tunachozungumzia hapa.

Kosa la Kifo na Adhabu ya Kifo Lakini katika Mwanzo 9 inasema kwamba, “Mtu akichukua damu ya mwanadamu, kwa mwanadamu, damu yake itamwagika”—kisasi cha damu. Lakini hapo nadhani Mungu anaamuru wazo la sheria na serikali ambapo ni kosa la kifo ambalo litashughulikiwa kwa haki. Kabla ya hapo, nadhani mwelekeo wa asili wa wanadamu—wote katika asili ya mwanadamu—ni kulipiza kisasi. Unanifanyia mimi; nitakufanyia, na nadhani ndivyo Kaini alivyoogopa, na nadhani Bwana alimlinda kutokana na hilo, ambalo ni vigumu kujibu, kwa sababu Maandiko hayashughulikii. Mungu alisubiri hadi Mwanzo 9 kuanzisha adhabu ya kifo, kwa nini hakufanya hapa? Sijui jibu la hilo ni lipi. Baadhi wamependekeza kwamba haikufanywa kwa sababu alitaka kuwaacha wanyonge na wenye nguvu wakue pamoja. Ni kama Mungu akiruhusu mambo kwenda katika mwelekeo wa Mwanzo 6 bila udhibiti wowote. Lakini angalau katika kisa hiki anamzuia mtu kulipiza kisasi kwa Kaini. Kaini aliogopa hilo, na hivyo Bwana anasema, “Yeyote atakayemuua Kaini, atalipizwa kisasi mara saba.” Hilo

halingehusisha alama yoyote ya kutofautisha usoni mwake au aina fulani ya kitu cha kimwili kilichomtofautisha na watu wengine. Halingehusisha hilo. Ni ishara ya aina gani ambayo Bwana alitoa, hatungejua. Lakini wengine walisoma hivyo kwamba Bwana alimpa Kaini ishara ya aina fulani ili mtu yeyote asiyempata asimue. Kwa maneno mengine, kwamba asingeuawa. Maisha yake yangehifadhiwa. Adhabu yake ilikuwa kwamba angelazimishwa kutangatanga, asingeweza kulima ardhi. Nadhani wazo la mara saba linamaanisha ukamilifu, wazo la ukamilifu. Bwana atalipiza kisasi kamili kwa yeyote ambaye angemuua Kaini. Sidhani kama ingekuwa kwamba mtu amue Kaini watu saba watauawa. Sidhani kama hilo ndilo wazo. Nadhani ni kwamba Bwana angemlipiza kisasi kabisa mtu ikiwa angekiuka katazo hilo.

Naona muda wetu tayari umepita. Umeenda haraka. Sawa, tutaendelea na 2.
Mwanzoni mwa saa ijayo.

Imenukuliwa na Kristen Beebe
Imehaririwa vibaya na Ted Hildebrandt
Hariri ya mwisho na Rachel Ashley
Imesimuliwa tena na Ted Hildebrandt